

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΥ ΤΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΝΔΡΟΥ*

ὑπὸ τὴν κώμην Ἁγίου Πέτρου τοῦ δήμου Γαυρείου τῆς Ἀνδρου, ἐπὶ τῶν ΜΑ κλιτύων ὑπερκειμένου βουνοῦ καὶ ἐντὸς ἀγροῦ ἀνήκοντος τῇ Μονῇ αὐτῇ «Ἀγίας», κεῖται πύργος ἐλληνικὸς, ἄξιος λόγου διὰ τε τὴν ἀρχαιότητα αὐτοῦ καὶ τὴν διασκευὴν. Ὁ πύργος ἀπέχει τοῦ λιμένος Γαυρείου ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, ἐξ ἴσου δὲ καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς νότον κειμένης θαλάσσης. ΜΑ τοῦ πύργου κεῖται βουνὸς ὑψηλός, ὀνόματι Ρέθι, οὗτινος αἱ κατωφερεῖς κλιτύες συμπέπτουσιν μετὰ τῶν τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ ὁ πύργος, σχηματίζουσι βρυμκτιάν, ἧς τὰ χειμάρρῳδῃ ὕδατα ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ πύργος ἔχει σχῆμα κυλινδρῶδες* στηρίζεται δ' ἐπὶ κυκλικῇ ὁσάύτως βάσει, περιφερείας 21 μέτρου, ἐν ὅλῳν ἀποτελούσης μετὰ τοῦ σώματος τοῦ πύργου, ἀλλὰ διακρινομένης ἔκ τε τοῦ μείζονος αὐτῆς ὄγκου καὶ τοῦ εἶδους τῆς οἰκοδομικῆς.

Ἡ βάσις αὕτη, ὕψους ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 4 μέτρων, εἶναι ἐκτισμένη διὰ μεγίστων καὶ ὀγκωδῶν ἔργων λίθων, ἀτιζωϊκοῦ σχιστολίθου, ὧν πολλοὶ ἔχουσι μῆκος 3 μέτρων μέχρι 3 καὶ 50 ἑκατοστῶν, πᾶχος δὲ 90—95 ἑκατοστῶν. Οἱ λίθοι οὗτοι, συνηρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους ἄνευ συγκολλητικῆς ὕλης, ἔχουσι τὴν ἄνω καὶ κάτω ἐπιφάνειαν αὐτῶν ὁμαλήν· πιστεύω δὲ οὐχὶ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἐκ φύσεως, διότι ὁ ἀτιζωϊκὸς σχιστόλιθος κοπτόμενος σχηματίζει ὁπωστοῦν ὁμαλὰς καὶ ἐπιπέδους τὰς διαττόμενους ἐπιφανείας. Ἡ κατὰ τὰ πλάγια δὲ συνκρημγὴ τῶν λίθων εἶναι ἀνώμαλος, ἀλλὰ τεχνικὴ, συμπλεκομένων τῶν λίθων κατὰ τὰς ἐξοχὰς καὶ ἐσοχὰς αὐτῶν, κατὰ τὸν τρόπον τῆς πελασγικῆς λεγομένης οἰκοδομικῆς. Ἡ κυλινδρῶδής δ' ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς βάσεως τοῦ πύργου εἶναι ἐντελὴς ἀκατέργαστος, ὥστε ποῖ μὲν ἐξέχουσι, ποῖ δὲ εἰσέχουσιν οἱ ὀγκόλιθοι.

Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ὑψοῦται τὸ πελώριον κτίριον τοῦ πύργου, ὠκοδομημένον τεχνικῶς, ὁμαλῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας, τῶν λίθων ὄντων εἰργασμένων μέχρι τῆς ἀνωτάτης ζώνης.

Ἡ θύρα τῆς εἰσόδου τοῦ πύργου, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ ὁ πύργος ὑψοῦται, κειμένη, καὶ τρεῖς ὑπὲρ τὴν ἀλλεπάλληλοι θυρίδες νεύουσι πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς τὰς κατωφερείας δηλαδὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τὸν ἀναπεπταμένον χῶρον. Ἐχει δὲ ὁ πύργος ΒΑ καὶ τρεῖς ἄλλας θυρίδας, παρεμφερεῖς πρὸς πολεμιστρὰς ἢ τοξότιδας.

Ἡ θύρα, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν κυρίαν εἰσοδὸν, εἶναι τετραγώνος, ὕψους 1

* Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου συγγραφῆς. Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων κατὰ μέρος. ὑπὸ Ἀντων. Μηλιαράκη.—Ἀνδρος. Κέως. (Μετὰ δύο γεωγραφικῶν πινάκων).

μέτρου καὶ 30 ἑκατοστῶν· σύγκειται δ' ἐκ 4 ὀγκολίθων, ὧν δύο ὄρθιοι ἰσοϋψεῖς ἀποτελοῦσι τοὺς παραστάτας, ἐκ τῶν ἐτέρων δὲ δύο, ὁ μὲν τὸ ἀνώφλιον, ὁ δὲ τὸ κατώφλιον, ἀπλουστάτης κατασκευῆς καὶ ἀρχαϊκωτάτης, ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς θύρας τοῦ ἐν Μυκῆναις θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως. Τὸ πλάτος τῆς θύρας εἶναι ἑνὸς μέτρου, οἱ λίθοι ὅμως τοῦ ἀνωφλίου καὶ κατωφλίου εἶναι μακρότεροι, καὶ προεξέχουσιν ἑκατέρωθεν τῶν παραστατῶν, ἔχοντες τὰ ἄκρα αὐτῶν ἐντετειχισμένα ἐντὸς τῶν ὀγκολίθων τοῦ κυλίνδρου τῆς βάσεως, χάριν τῆς στερεότητος. Τὸ πᾶχος δὲ τῶν παραστατῶν εἶναι ἴσον πρὸς τὸ πᾶχος τοῦ τοίχου τῆς βάσεως τοῦ πύργου, ἀκριβῶς 2 μέτρων.

Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσέρχεται τις εἰς θάλαμον κυκλικόν, διαμέτρου 5 μέτρων καὶ 50 ἑκατοστ., ἔχοντα στέγην θολωτὴν, ἥρέμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοίχου καμπυλουμένου πρὸς τὰ ἄνω, ὡς εἰς τὰ δώματα τῶν ἀρχαίων λεγομένων θησαυρῶν· ἀντὶ κλειδὸς δὲ εἰς τὸ μέσον τοῦ σφαιροειδοῦς θόλου φαίνεται ὅτι ἐτίθεντο πλάκες. Τὰ ἐσωτερικὰ τοιχώματα τοῦ θαλάμου τούτου εἶναι λεῖτα καὶ ἐπεξεργασμένα. Ἐκατέρωθεν τῆς θύρας καὶ πρὸς τὸ ὕψος αὐτῆς ὑπάρχουσι δύο φωταγωγοί, ἑξῶθεν μὲν φαινόμεναι ὡς δύο κάθετοι μακροὶ καὶ στενοὶ θυρίδες, ἔσωθεν δὲ πυραμιδοειδῶς ἀναστατούμεναι ἐντὸς τοῦ τοίχου πρὸς κατάρριψιν τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας τοῦ πύργου, ἐχούτης ὕψος, ὡς προέφημεν, 1 μέτρου καὶ 30 ἑκατοστ., ἐξ ἀνάγκης κύπτει· εἰσελθὼν δ' ἐντὸς τοῦ κυκλικοῦ καὶ θολωτοῦ θαλάμου ἐκπλήσσεται οὐδεμίαν βλέπων διόδον πρὸς τοὺς ἄνω ὀρόφους τοῦ πύργου· ἂν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι ἦτο ἐχθρὸς, ἀγνοῶν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος, ἠδύνατο νὰ συλληφθῇ ὡς ἐν παγίδι. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι κύπτων κατὰ τὴν εἴσοδόν του δὲν δύναται νὰ ἴδῃ ὁπὴν εἰς τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας τετράγωνον, χαίνουσιν ἄνωθεν, ἐντὸς τοῦ πᾶχους τοῦ τοίχου τοῦ πρώτου ὀρόφου, καὶ χωροῦσαν μόλις ἓνα ἄνθρωπον ὄρθιον, ἔχοντα τὰς χεῖρας πρὸς τὰ ἄνω τετραμένας. Ἡ ὁπὴ αὕτη χρησιμεύει, ὡς εἴσοδος εἰς τὸν δεύτερον ὀρόφον· ἡ δὲ ἄνοδος ἐγίνετο δι' ἀνατυρομένου σχοινίου ἢ δι' ἀναρριχήσεως, διότι ὑπάρχουσιν ἐσοχαὶ τινες καὶ ἐξοχαὶ γεγλυμμένοι εἰς τὰ τοιχώματα τῆς στενῆς ταύτης εἰσόδου.

Διὰ τῆς ὁπῆς ταύτης ὁ ἀνερχόμενος εἰσέρχεται εἰς τὸν δεύτερον ὀρόφον. Ἐκ τοῦ ἐδάφους δὲ τούτου, ὅπερ εἶναι ὁ θόλος τοῦ πρώτου ὀρόφου ἀρχεται ἑλικοειδὴς κλίμαξ, ἥς οἱ ἀναβαθμοὶ διήκουσι μέχρι τῆς ἀνωτάτης ζώνης τοῦ πύργου· οἱ ἀναβαθμοὶ οὗτοι, ὧν σῶζονται 25 τὸν ἀριθμὸν, εἶναι μεμνηωμένοι ὀγκολίθοι ἀτιζωϊκοῦ σχιστολίθου, ἐντετειχισμένοι, κατὰ μέρος ἑκατος, εἰς τοὺς τοίχους τοῦ πύργου, ἐξ οὗ προεξέχουσιν 1 μέτρον καὶ 10 ἑκατοστά.

Ἡ ἀρχαϊκὴ αὕτη ἑλικοειδὴς κλίμαξ δυστυχῶς διακόπτεται, διαρραγείσης καὶ καταπεσούσης μιᾶς τῶν ἀναβαθμιδῶν πρὸς τὴν βόρειον ἀκτῖνα τοῦ πύρ-

γυν, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς ἀνωτάτης ζώνης τοῦ πύργου, ἂν δὲν ἔχῃ ξυλίνην μικρὰν κλίμακα ὅπως ὑπερπηδῇ τὸ κενόν.

Τὸ ὕψος τοῦ δευτέρου ὀρόφου εἶναι 2 μέτρων καὶ 30 ἑκατοστ. μέχρι δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου φαίνονται τὰ ἔχνη ἑξ' ἑτι ὀρόφων, εἴτινες ὁὐκ ἐχωρίζοντο διὰ ξυλίνων διαχωρισμάτων, κοινὴν ἔχόντων τὴν ἐλικοειδῆ κλίμακα καὶ θύρας βεβίως καταρρακτάς· ἐκ τούτου δ' ὑπολογίζω τὸ ὕψος τοῦ πύργου ἀπὸ τῆς βάσεως εἰς 20 περίπου μέτρα. Τὸν δεῦτερον ὀρόφον φωτίζει θυρίς ἴση πρὸς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου καὶ τῆς αὐτῆς κατασκευῆς· φαίνονται δ' ἑτι εἰς αὐτὴν πρὸς τὴν ἀνω καὶ κάτω γωνίαν τοῦ ἀνωφλίου καὶ κατωφλίου αἱ ὀπλι, ἐνθα ἐστρέφετο τὸ θυρόφυλλον, καθὼς καὶ ἡ ἐφ' ἐνὸς τῶν παρκαστατῶν ὀπῇ, ἐνθα ἐγομφοῦτο ὁ μάνδαλος. Ἡ θυρίς αὕτη κεῖται εἰς ὕψος 1 μέτρου καὶ 60 ἑκατοστ. ὑπὲρ τὸ ἀνωφλίον τῆς θύρας τῆς εἰσόδου.

Διάφοροι ὀπαι ἔσω πρὸς τὴν βόρειον ἀκτῖνα τοῦ τοίχου ὑπάρχουσιν ἴσως ἐχρησήμευον πρὸς ἐνθεσιν δοκῶν. Ὑπάρχουσι δὲ κατὰ διαστήματα περὶ τὴν κλίμακα καὶ φωταγωγοί.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου τοῦ πύργου καλύπτεται ὑπὸ δευτέρου τοίχου συνημμένου τῷ ἐξωτερικῷ, ἐκτισμένου ἐκ μικρῶν λίθων εἰργασμένων καὶ καλῶς ἡρμοσμένων καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς πλευράς καὶ γωνίας, ἄνευ συγκολλητικοῦ μέσου, κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου. Ὁ δεῦτερος οὗτος τοίχος, τὰ νῦν εἶναι πολλαχοῦ καταρριμμένος· ἐκτίσθη δὲ βεβίως ὅπως καταστήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πύργου ὁμαλήν, καὶ διακωλύῃ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀνέμου διὰ τῶν κενῶν διαστημάτων, ἵτινα ἠδύναντο νὰ καταλείπωσιν αἱ συναρμογαὶ τῶν ὀγκολίθων, μὴ ὄντος ἐν χρήσει τοῦ κανιόματος.

Ὁ πύργος τὰ νῦν στερεῖται στέγης· ἡ ἀνωτάτη αὐτοῦ ζώνη εἶναι ἐρειπωμένη καὶ ὅλον τὸ οἰκοδόμημα φέρει τὰ ἔχνη τῆς παλαιότητος· οὐδὲν δὲ ἔχνης ὑποδεικνύει πῶς ἦτο ἐστεγασμένος.

Ὑπὲρ τὴν θυρίδα τοῦ δευτέρου ὀρόφου ὑπάρχει μικροτέρα θυρίς, καὶ ὑπὲρ ταύτην ἄλλη μεγαλειτέρα. Ἐξ ἀριστερῶν δὲ τῆς τελευταίας προεξέχει ὀρθία πλάξ ἐντετειχισμένη εἰς τὸν παραστάτην τῆς θυρίδος, ΜΔ πρὸς τὴν ἀνωτάτην ζώνην ὑπάρχουσι καὶ δύο ἕτεραι θυρίδες, ὑπερκείμεναι ἀλλήλων.

Περὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ὁ πύργος φέρει τέσσαρας αὐλακας τετραγώνους, ἀεαθεῖς καὶ καθέτους ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης ζώνης μέχρι τῆς κατωτάτης, καὶ ἐν ἰσῇ ἀποστάσει ἀπ' ἀλλήλων γεγλυμμέναι· πλάτος αἱ αὐλακες ἔχουσι 10 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου καὶ βάθος 2 ἑκατοστά.

Ὁ πύργος οὗτος, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἀνδρου οἰκήσεων, ἐχρησίμευε βεβίως ὡς πρόχειρον φρούριον τῶν οἰκούντων πολιτῶν μικρὰν τῆς φρακτῆς ἀρχαίας πόλεως ἢ τῶν ἔχόντων οἰασδήποτε ἐργασίας εἰς τὰς ἀφράκτους ἐσχατίας. Εἶδομεν δὲ ὅτι

ἐκτὸς τοῦ πύργου εὐρέθησαν ὑδραγωγοὶ σωλῆνες, δι' ὧν μεταχετεύετο πιθανώτατα ὕδωρ εἰς τὸν πύργον ἐκ τῆς ὑπερκειμένης πηγῆς, τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Ἀγίῳ Πέτρῳ. Εἰς τὸν ὅμοιον τὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ τετράγωνον τὸ σχῆμα πύργου τῆς Ἀγίας Μαρίας ἐν Κέῳ, ἐπρωμηθεύοντο ὕδωρ δι' ὑπογείου σύριγγος κλιμακωτῆς, διηκούσης εἰς μακρὰν κείμενον φρέαρ. Ἡ λανθάνουσα τὸν εἰσερχόμενον εἴσοδος τοῦ πύργου τῆς Ἀνδρου, λίαν ἐπιτήδειος πρὸς ἄμυναν καὶ προφύλαξιν, μαρτυρεῖ ὡτάτως τὸν προορισμὸν τοῦ οἰκοδομήματος. Ὡταύτως δὲ ἡ ἐκ τῆς ἀνωτάτης θυρίδος προεξέχουσα πλάξ βεβαίως ἐτέθη, ὥπως ὁ ἐκεῖθεν τοξεύων μὴ προσβάλλεται ἐκ τῶν πλαγίων.

Ἀπορία μοι ἐγεννήθη εἰς τί ἐχρησίμευσον αἱ τέσσαρες ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοιχώματος τοῦ κυλίνδρου λελαξευμένοι αὐλακες, περὶ ὧν ἐμνήσθημεν· ὁ τετράγωνος πύργος τῆς Κέῳ δὲν φέρει τοιαύτας, ὁ ἐν τῇ Νέξῳ δὲ ὑπάρχων, ὃν ἐγὼ δὲν εἶδον, κατὰ τὰς συντόμους περιγραφὰς τοῦ Ross καὶ Dugit, φαίνεται ὅλως ἄλλης κατασκευῆς. Εἰς τὸν τῆς Κέῳ πύργον παρετήρησά τι, ὅπερ δὲν ἔχει ὁ τῆς Ἀνδρου, ἐκτὸς ἂν ὑποθεῖῃ ὅτι ἡ ἀνωτάτη τούτου ζώνη ἐντελῶς κατέρρευσε, ὅπερ δὲν πιστεύω· ὁ ἐν Κέῳ πύργος ἔχει περὶ τὰς 4 πλευρὰς καὶ περὶ τὴν κορυφὴν ἐντετειχισμέναις ὀρθίαις πλάκαις προδλήτιδας, αἵτινες πιθανώτατα ὑπεβόηταζον σκάνιδας ἢ καὶ πλάκας πρηνεῖς, ἀφ' ὧν οἱ ἐν τῷ πύργῳ μαχηταὶ ἠδύναντο ἀνετώτερον καὶ ἀθρόοι νᾶ μάχωνται, τοξεύοντας τοὺς ἐπερχομένους.

Ἐκ τούτων ὁρμώμενοι καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ πύργος τῆς Ἀνδρου ἦτο φρούριον, δὲν εἶναι δυνατόν νᾶ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ ἐντὸς κλειόμενοι ἔμενον ἀπρακτοί, οὐδ' ὅτι ἐμάχοντο ἐκ μόνων τῶν θυρίδων, ὅπου μάλιστα εἰς ὀπλίτης ἠδύνατο νᾶ σταθῇ, ἐκτεθειμένος καὶ οὗτος εἰς τὴν προσβολὴν τῶν πολιορκητῶν, μαχομένων ἐπὶ ἀναπεπταμένου πελίου· οὐδὲ ἦτο δυνατόν οἱ ἐν τῷ πύργῳ ν' ἀντιτάσσωσιν ἓνα ἢ δύο πρὸς πολλούς. Διὸ παραδεχόμεθα ὅτι ἐκτὸς τοῦ πύργου ὑπῆρχον συνημμέναι αὐτῷ ἐπάλλξεις καὶ κρόσσαι, ἐφ' ὧν οἱ μαχηταί, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν θυρίδων, τῶν ὑπὲρ τὴν θύραν, ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐμάχοντο ἀποτελεσματικῶς. Τοιαύτας δὲ προβόλας εἶχον, καθ' ἃ γινώσκωμεν, οἱ τῶν ἀρχαίων ξύλινοι πύργοι, ὡς καὶ τὰ τείχη. Εἰσάξομεν ἐπομένως ὅτι αἱ ἀβασθεῖς αὐλακες, αἱ περὶ τὸν πύργον λελαξευμέναι, ἐχρησίμευσον πρὸς γόμφωσιν τῶν ὀρθίων δοκῶν, ὥπως μὴ μετακινῶνται ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἐφ' ὧν ἐπροσηλοῦντο ξύλινα ἐπάλλξεις καὶ ἕτερα ἀμυντήρια. Ὑποθέτομεν δὲ ξυλίνην τὴν περὶ τὸν πύργον πολεμικὴν διασκευὴν, διότι οὐδὲν ἴχνος λιθίνου κτιρίου φαίνεται περὶ αὐτόν.

Ἐν ἀρχῇ ὑπέλαβον ὅτι αἱ αὐλακες ἐτέθησαν πρὸς ἐπιρροὴν τῶν ὑδάτων τῆς στέγης, ἢ πρὸς ἐνθεσιν δοκῶν ὑποβασταζουσῶν τὰ γεισώματα τῆς στέγης, ἂν εἶχε τοιαῦτα λίαν προπεπτωκότα, ἢ ὡς σημεῖα τῶν τεχνιτῶν πρὸς συναρμογὴν τῶν λίθων καὶ σχηματισμὸν τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος, ἀλλ' ὅλα

ταῦτα δὲν εἶχον λογικὴν τινα βέβαιον, στηριζομένην ἐπὶ προηγουμένων παρατηρήσεων.

Ἡ ὄψις τοῦ πύργου εἶναι μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβάλλουσα ἐν μέσῳ τῶν ἀδένδρων ἐκείνων κλιτύων τοῦ βουνοῦ, ὅπου μόνος αὐτὸς ὑψοῦται, λείψκον στερεὸν τῆς παλίας ἀρχαιότητος.¹

Ὁ πύργος οὗτος εἶναι ἡ μόνη ἐν Ἀνδρῶ ἀρχαιότης, ἡ φέρουσα πῶς χαρκτηρὴ μνημείου· καίτοι δ' ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρως διατηρήθη αὐτόθι, ὁ χρόνος ὁμως ἐγγίζει τῆς καταπτώσεως αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ ἐπίκουρος ἡ φροντίς καὶ μέριμνα τῶν φιλαρχαίων. Διότι εἰς τὴν κατάβορρον ἀκτῖνα τοῦ κυλίνδρου ὁ βορρᾶς καὶ αἱ βροχαὶ κατέρχοντο τοὺς εὐθύπτους ὀγκολίθους, ἀνέφξαν ὅπως καὶ κατέρριψαν μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τοιχώματος· μάλιστα δὲ συγκρατεῖται ἡ ἄνω ζώνη μετέωρος ἐπὶ τινων λίθων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐπιδιορθωθῇ τὸ μέρος τοῦτο καὶ νὰ κλεισθῶσι τὰ χάσματα. Ἀπαιτεῖται δὲ πρὸς τοῦτοις περὶ τὸν πύργον νὰ κτισθῇ καὶ τοῖχος ἄθυρος μετὰ κλίμακος, ἐχούσης ἀναβαθμοὺς ἐντετειχισμένους, δι' ἧς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν πύργον ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ζῶα.

Ἐπικαλούμεθα δὲ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν εἴτε τοῦ ἀρμοδίου ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου, εἴτε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, διότι ὁ πύργος οὗτος δὲν ἔχει κύριον, ὅστις πιθανὸν νὰ ἐφρόντιζε περὶ τῆς διασώσεως, θεωρῶν αὐτὸν κόσμημα τοῦ κτήματος αὐτοῦ. Λέγομεν δὲ ὅτι δὲν ἔχει κύριον, διότι ὁ ἀγρὸς ἐφ' οὗ κεῖται, εἶναι μοναστηριακός, ἀνήκων εἰς τὴν Μονὴν Ἀγίας γνωστὸν δὲ ὅτι τὰ μοναστηριακὰ κτήματα ἐνοικιάζονται πολυετῶς εἰς ἐνοικιαστὰς, οἵτινες καὶ αὐτὰ τὰ κτήματα πολλάκις καταστρέφουσι, περὶ δὲ ὀλιγώτερον θὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχαιοτήτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἴσως θὰ ζητήσωσι νὰ ὠφεληθῶσιν. Εἶδον δ' ἐγὼ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὸν πύργον, παρκαείμενον ἀρχαῖον λάκκον, νεωστὶ ἀνεφγμένον ἐξ ἀνασκαφῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ὁ ὅποιος φανταζόμενος αὐτὸν πλήρη θησαυροῦ, εὔρε πλήρη χώματος.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

¹ Ἐκδόνα τοῦ πύργου μικρὰν δύνανται νὰ ἴδωσιν οἱ βουλόμενοι ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Karl G. Fiedler: Reise durch alle Theile des Koenigreiches Gricckenland, τόμ. 2, σελ. 236, κατατομὴν δὲ τοῦ θολωτοῦ δωματίου τῆς εἰσόδου καὶ τῆς στενῆς ἀνόδου ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ L. Ross: Reisen auf den griech. Inseln, τόμ. 2, σελ. 12.